

„ЛИНЕЕ НАШТО ПОКОЛЕНЬЕ” - ВАЗОВ (анализ)

Заради „практическите човеци” линеят цели поколения. И Вазовият лирически човек възкликва горестно: „Линее нашто поколение”. Болката е голяма, защото нравственият апокалипсис неумолимо настъпва.

Когато цяло поколение е поразено от вихъра на ценностния хаос, се губи посоката в мрачната мъглявост на бездуховността. Отдаването на скверни занимания и низки страсти отнема градивната енергия на нацията. Разхищават се сили за безсмисленото въртене в кръговете на повтарящите се исторически нелепости.

Поетическото структуриране на стихотворението представя тристъпковия модел констатация - отрезвяващи възкличания и въпроси - молитвено послание. Всяка от основните части съдържа по две строфи. Различните стилови регистри бележат пътя от отчаянието през гнева до надеждата за помощ свише. Трудно е да се определи дали това движение е оптимистично или песимистично. Тълкуването зависи от оценката за християнската вяра. Атеистичното заключение би било, че щом посланието попада в хлъзгавата мистичност на ирационалното, значи всякаква надежда е загубена. Вярващият човек би се опрял на всеможещия Бог и би погледнал със смирен оптимизъм към начертания път. Едно е сигурно - че лирическото говорене в стихотворението е изведено от печалните реалности до сакралното му звучене. А това е знак, че проблемът за бъдещето на нацията е ореолно осветен. В дълбините на лирическия код е перифразата на „Глас народен, глас божи!”, която зазвучава като „Глас божи за народа!”:

*Недей оставя, мили боже, без
лампа твоя свет олтар, без
химна твоето подножъе, без вяра
живата си твар!
Недей оставя без Звездица
моряка, в нощний мрак останал,
без утро луничката птица,
народите - без идеал.*

***   *****   ***

Не навсякъде във Вазовото творчество родното и българското са така единоръчни и така възторжено възвеличени както в "Аз съм българче". Несъвпадането между "всичко българско и родно любя, тача и милея" и изреченото в "Линее нашто поколение..." е съвсем видимо. Не "тача", а "осъждам", не "милея", а "отрицавам" определят патоса на това слово, което в рамките на шест четиристишия сменя и адресата си, и

формата на изказ. Осмислянето на граматическата, интонационната и, да я наречем, комуникативната нееднородност на поетическия текст е път към заложеното в него послание. То, на свой ред, приобщава стихотворението към други знакови Вазови творби, които в различни посоки проблематизират вездесъщата възрожденска тема за българското.

За епохата на Възраждането българското е основополагаща ценностна категория и тъкмо в това негово качество, в тази негова призваност, то се налага като предмет на осъзнаване. От Паисий насетне съпричастността към българското е равнозначна на извисяването до определено ниво на съзнание и самосъзнание, а условие за достигането му са знаенето на историята, на "своя род и език". Паметта - Езикът - Идеалът са ценностните опори на българското и във Вазовата литература, а незачитането или отхвърлянето им - най-непростимите измерения на българския позор.

Тъкмо безмислие, безпаметство, духовна безпътица и отсъствие на самосъзнание са тежките грехове на "поколенето", които сочи лирическият говорител в "Линее нашто поколение..." Самият той заема двойствената позиция на част от това недостойно и самонизвергнало се поколение, но и на дистанциращ се от него съдник. За това свидетелстват различията във формите на изказ в първите три строфи (то - ние - ти). Втората от тях бележи дори усиление на усещането за принадлежност към укоряваното поколение и за споделяне на обща отговорност с него. Ако в първото четиристишие това е изразено чрез притежателното местоимение "нашто", в следващото вече е подчертано чрез първото лице, множествено число на глаголите. Реторическият ефект от подобно говорене не е еднолинеен. Приобщавайки се към тези, които изобличава, лирическият говорител всъщност още по-категорично се разграничава. Моралното му предимство пред тях е, така да се каже, двойно потвърдено. От една страна, печели убедителност, като не се самооневинява, от друга, подчертава различността си от тях, право за което му дава изразеното чрез първоличния изказ съзнание за всеобщото пропадане в "застой" и "убийствен мраз". Със същото право той се обръща с недвусмислената категоричност на императива "Стресни се" към своето "племе закъсняло" и безкомпромисно изрича неподлежащата на оспорване тъжна констатация:

Живейш ли, мреш ли, ти не знайш!

Симптоматична е и промяната на името, с което е назован адресатът на осъждащата реч: от "поколение" в "племе". В семантиката на "племе" вече не може да се удържи донякъде утешителното допускане, което "поколение" позволява: че духовната непрогледност и безперспективност, тревожно възвестени в стихотворението, са временни, че те засягат това поколение, че не са постоянно възпроизвеждаща се гибелна нагласа на "племето". Но освен че отменя възможността представената в творбата реалност да се приема само като еднократен, поколенчески проблем, лексемата "племе" носи значения, които дълбинно подкопават и възможността възрожденският идеал да се мисли като постигнат. Най-същественият исторически проект, чието осъществяване достигането до този идеал предполага, е именно преобразяването на българите от племе в народ, т.е. в обединена от знаенето на своето минало, род и език

общност, способна да бъде субект на инициативата и отговорността за собствената си съдба. На символно ниво на това преобразяване съответства преходът от робство към свобода в националното битие.

Опозицията робско племе - свободен народ е смислоопределяща във Вазовото творчество. В одата "Каблешков" от "Епопея на забравените" тя е изразена чрез двойствената употреба на понятието "народ". Народът отпреди великата си и чудотворна метаморфоза, случила се след "избухването" на Каблешков, е непомнил се, несъзнаващ себе си и съществува единствено според примитивната философия на оцеляването. Той не мисли, той няма посока, той е съвсем като племето, към което се обръща лирическият говорител в "Линее нашто поколение..." Но народът след събитието, провидяно в одата като "преображение славно", дораста до позитивната семантика на своето име. Той е "голям, и готов за бунта, и храбър, и сам..." Сам тук означава именно отговорен за себе си, вътрешно независим, осъзнат.

Докато одата "Каблешков" представя народа като вече самопостигнала се ценност (по силата на чудото и тайнството), в писаното по същото време стихотворение "Линее нашто поколение..." (януари 1883) той е видян отново в деградиращия статус на племе. Това привидно "непостоянство" във виждането на Вазов за българите явява своите основания в не един от неговите текстове. Наслагването на техните внушения разкрива всъщност едно впечатляващо постоянство и устойчивост на неговото прозрение, че нетрайни и бързопреходни са моментите, в които българският народ се издига до висотата на идеала за себе си. И - това е, което прозвучава с най-голяма тревожност, - тези докосвания до измеренията на идеала като че не оставят никакви следи. След отшумяването им, след пробуждането от сублимното пиянство, ако си послужим с метафорите от романа "Под игото", народът заживява така все едно те никога не са били.

И за това свидетелства одата "Каблешков", като припомня едно предишно, безследно преминало порастване на народа:

*Левски бе угаснал преди три години.
И народът спеше...*

В тази своя част одата връща към "Левски" - първата творба от цикъла "Епопея на забравените". Там вече се е говорило за един всенароден подем, за една всеобщо изживяна велика и всеотдайна готовност да се вземе участие "в това предприятие". Веднъж вече народната душа е била прояснена от апостолското слово "сладко и опасно". Но... Левски го няма и народът заспива, забравя. И трябва друг апостол да "избухне", трябва пак нечие "велико слово" да даде на сърцата "биене по-ново" ("Каблешков"). Така "Епопеята" говори за неимоверността на усилията, нужни, за да бъде отново и отново изтръгван от духовното си безпаметство този народ, за бързината и леснината, с която той отпада от висотата на идеала и изгубва съзнание за него.

В светлината на тези наблюдения се вижда ясно, че смисловите отношения между "Епопеята" и "Линее нашто поколение..." (създадени в един и същи период) не се свеждат единствено до противопоставянето преди и сега. Не само сегашният, следосвободенският български човек линее, изгубил светлината на идеала. Люшкането между трудно припомняне и лесна забора, между мъчително

бавно проглеждане и мигновено ослепяване, между осъзнаване на потребността от идеал и малодушното му изоставяне се проявява не само при сравнението между предосвободенското и следосвободенското, но и в границите на самото предосвободенско време, въпреки признатото му, дори митологизирано величие в "Епопея на забравените".

С познаването на тази трудна истина за българското могат да се обяснят и обратите в речта на лирическия говорител в "Линее нашто поколение..." От тъжно-констативния тон в първите две строфи се преминава към обвинително-призивния в третата, където референтът (това, за което се говори) от предишните две се превръща в адресат (този, на когото се говори):

*Стресни се, племе закъсняло!
Живейш ли, мреш ли, ти не знайш!*

Тъкмо знаенето на това, което други от линеещото поколение не знаят, обосновава промяната от ние към ти в речевата позиция на лирическия говорител. От неговата гледна точка на "знаещ" е видима закъснелостта на племето, неговото позорно изоставяне от духовните предназначения на идеала, който, както се заявява в края на стихотворението, единствен осигурява на народите смислено живеене. Но българският в означеното в творбата свое настояще е пак белязан от сочените и в "Епопеята" като знаци на деградацията немислене, непознаване, неосъзнаване на духовните начала на личното и общностното битие. Затова и мисълта за бъдещето, за "потомството" изпълва лирическия говорител с тревогата, с която са заредени реторичните въпроси в трета и четвърта строфа:

*След теб потомство иде цяло -
Какво ще да му завещайш?*

*Ил твойт път се веч изравни?
Ил нямаш други ти съдби?
Ил нямаш ти задачи славни
И цяло бъдеще с борби?*

Още неотзвучали с настойчивостта си тези питання, и речта променя рязко както адресата си, така и интонационния си облик. Обвинителният патос е изместен от молитвено смирение, словото е отправено вече не към племето, а към бог.

Освен на безгранично желание, молитвата винаги е израз и на усещане за собствените предели на човека. За това, което не е по силите му и не зависи от волята му, той се надява да измоли висша подкрепа. И молитвата, с която завършва Вазовата творба, говори за почувстваното от лирическия говорител безсилие с енергията на собственото си слово да "стресне" закъснелото племе, да освети мрака, в който то доброволно тъне. Но неговият финален речев жест носи и друго внушение. Той е знак за рязък отказ да се говори на племето.

Сякаш няма вече надежда, че то само ще се опомни и ще потърси (или ще си спомни) своя идеал, че ще осъзнае отговорността си за духовното осмисляне на своето съществуване. Остава единствено упованието в чудотворната божия

намеса. Като тази в одата "Каблешков", където "Каблешков избухна" и "Дух един потаен навред прохвърча" едва след отчаяния възглас на небесата към бога: "Докога ще дремят, о, господи благ?"

Четено така, в междутекстов план, стихотворението "Линее нашто поколение..." се вписва в едно смислово пространство във Вазовата литература, в което надделяват скептичните, дори безнадеждните нотки в размисъла за българското и за способността на българския човек да провижда и разпознава ценностните основания на своето битие и да го удържа в измерения, където постоянен коректив на практическото живеене е Идеалът.

***   *****   ***

АНАЛИЗ НА ФРАГМЕНТ ОТ СТИХОТВОРЕНИЕТО НА ИВАН ВАЗОВ „ЛИНЕЕ НАШТО ПОКОЛЕНИЕ”

*„Линее нашто поколение,
навред застой,убийствен мраз;
ни топъл луч,ни вдъхновение
не пада върху нас.”*

„Линее нашто поколение”-Иван Вазов

Иван Вазов е свидетел на Възрожденската и следосвободенската обществено-политическа действителност в България и като демократ тълкува светлият идеализъм на българите след 1876 година и възмутено прави характеристика на новото буржоазно време,което осъжда българският народ на глад,мизерия,непросветеност и с това обезсмисля самият акт на освобождение от турско робство.

Затова в редица творби (елегията „Елате ни вижте”,разказите „Дядо Йоцо гледа”, „Карадашев на лов” и „Травиата”) поета използва формите на комичното,за да заклеми социалната дисхармония на българското общество след 1878 година.

Цитираният фрагмент е откъс от елегичната творба „Линее нашто поколение”,в която лирическа творба,автора прави горчива равностметка за изгубения идеал,за покрусените надежди,че свободата ще донесе свобода на света,спокойствие,благоденствие и народно добруване.

Възрожденският идеализъм отстъпва място на апатията, на застой, на ценностния хаос, на трагизма в народния живот. Болката, че следосвободенското време ограбва народните надежди за твореца е кошмарна болка, защото довчеращите борци за свобода или са забравени или са се потопили в страшната борба за оцеляване.

Трагизма на класовото делене е мотив в посоченият текст. Следосвободенския човек не чувства тази голяма нужда да се включи отново в процесите за защита на народа. От една страна буржоазията се стреми да изгради модерна българска държава, но за сметка на множеството на народа. Разколебаната вяра, че свободата може да промени социалнополитическата действителност за Вазов е повод да се тревожи, че следосвободенското

поколение няма идеал, няма родови ценности, който да защитава на живот и смърт.

Експресивният глагол „линее“ формира асоциация за бавно и мъчително умирање, една агония не само на светлия възрожденски идеализъм, но и на физическо ниво следосвобожденския българин не вярва, че свободата като ценност може да реши проблемите на бедните хора и да ги хармонизира с тези на богатите, защото изконно-класовия трагизъм осъжда малоимотните на смърт и отчаяние.

Като истински народопсихолог твореца рисува една страшна картина предимно, черна за социалния живот на българите - безпросветност, безнадеждност, застой, смърт и липса на пориви за промяна. Сякаш Вазов оплаква народната съдба и то от името на едно кристално родолюбие, което не му позволява да остане безразличен към процесите на развитие в следосвобожденска България.